

Tapsundersøkelse i Krødsherad: Gaupa den store synderen!

Forfatter

Inger Hansen, Bioforsk Nord Tjøtta

Sammendrag

Beitesesongen 2007 ble det foretatt en tapsundersøkelse ved bruk av mortalitetssendere («dødsvarsler») blant lam på utmarksbeite i Ørpen-Redalen i Krødsherad kommune.

Tapsundersøkelsen hadde som mål å avdekke årsaker, tidspunkter og åsteder for lammetap i forsøksbesetningene, for i neste omgang å kunne iverksette effektive forebyggende tiltak mot tap av dyr på beite. Resultatene viste at gaupe tok 93% av lammene som omkom på beite!

Publisert

2008

Referanse

Sau og Geit nr. 4/2008

Utskriftsdato

03.12.2023 www.fag.nsg.no

Gaupa den store synderen!

Beitesesongen 2007 ble det foretatt en tapsundersøkelse ved bruk av mortalitetssendere («dødsvarsler») blant lam på utmarksbeite i Ørpen-Redalen i Krødsherad kommune. Tapsundersøkelsen hadde som mål å avdekke årsaker, tidspunkter og åsteder for lammetap i forsøksbesetningene, for i neste omgang å kunne iverksette effektive forebyggende tiltak mot tap av dyr på beite. Resultatene viste at gaupa tok 93 % av lammene som omkom på beite!

Tapsundersøkelsen ble gjennomført på lam i tre sauebesetninger tilhørende Ørpen-Redalen beitelag BA. Sauene går på fellesbeite i området øst for Krødsherad og vest for grensa til Ringerike kommune. Beiteområdet er ca. 70 km² stort, men forsøksbesetning-

ene beiter over et noe mindre areal. Beitet er et typisk skogsbeite, med Vesle Blodfjell som høyeste punkt på 747 m.o.h. Selv om området er lett tilgjengelig, er det lite oversiktlig. Terrenget er storkupert med bratte åssider, skrenter og kløfter i flere retninger. Gjennomsnittlig tapsprosent for lam i de tre forsøksbesetningene har ligget på over 20 % siden 2002, men det er tidligere funnet få kadavre i beiteområdet.

Instrumentering og peiling

182 lam, av totalt 241, som ble sluppet i disse tre besetningene (75,5 %) ble påmontert dødsvarsler. Varslerne begynner å sende signaler dersom de har ligget i ro i 2-3 timer. Det ble peilet daglig i beiteområdet fra slipp på utmarksbeite i slutten av mai til sankestart i slutten av august. Når peileren fant et lammekadaver, ble ørenummer, sendernummer, funndato og kartreferanse registrert. Kadaveret ble videre undersøkt av rovviltkontakt fra

Statens naturoppsyn (SNO), som også hadde ansvaret for å peile dyra. Hvis ikke rovviltskade kunne dokumenteres eller sannsynliggjøres, ble kadaveret frosset ned og sendt videre til Veterinærinstituttet i Oslo for obduksjon.

Resultater

Totalt omkom 50 av 241 lam som ble sluppet i dette beiteområdet (20,8 %). Det var ingen statistisk sikker forskjell i tapstallene mellom lam med og uten dødsvarsler. 34 av de radiomerkede lammene omkom på beite (18,7 %). Fem av disse hadde ukjent dødsårsak. Blant de 29 omkomne «radiolammene» med kjent dødsårsak ble 27 lam (93,1 %) antatt eller dokumentert tatt av gaupa, mens ett døde av sjukdom (lungebetennelse, 3,45 %) og ett omkom i ulykke (drukning, 3,45 %). Fire lam hadde en sammensatt diagnose, men gaupa forårsaket den endelige død for alle. Av disse fikk tre lam «sekundærdiagnosen» lungebetennelse, hvorav ett lam hadde brystbetennelse og ett hadde koksidiøse i tillegg. Det fjerde lammet hadde mye bendelorm.

Hovedtyngden av de gaupedrepte lammene ble funnet i den vestlige delen av beitet, ikke langt fra slippstedene til besetning 1 og 2. Det er også disse to besetningene som hadde prosentvis flest gaupedrepte. Gaupa tok lam jevnt gjennom hele beitesesongen. Det første gaupedrepte lammet ble funnet 30. mai, det siste 28. august (Fig. 2).

Gaupa var synderen

Resultatene fra ulike tapsundersøkelser viser at det kan være svært forskjellige tapsårsaker som dominerer fra område til område, og fra år til år. Resultatene kan derfor ikke generaliseres.

Denne tapsundersøkelsen viste helt klart at gaupa var hovedårsak til lammetap gjennom beitesesongen 2007 i de tre forsøksbesetningene i Ørpen-Redalen beiteområde (fig. 1). Gaupa stod for hele 93,1 % av tapene til radiomerkede lam med kjent dødsårs-

«Radiolam»
på beite.

Peileansvarlig, Sverre Einar Bråten, i aksjon.

Dette lammet ble dokumentert gaupedrept av SNO.

sak. Det ble også dokumentert at gaupa drepte lam jevnt gjennom hele beitesesongen. Gaupe har gjort skade i dette området også tidligere sesonger, så resultatene kom ikke som en overraskelse. Det var likevel noe uventet at sjukdom og ulykker ikke utgjorde en større del av totalbildet.

Tapsdokumentasjon viktig

Tapsundersøkelser er viktige både for forvaltninga og for saueneinga. Kunnskap om årsaker til tap, tidspunkt for tap, hvor i beiteområdet tapene er størst og hvilke driftsmessige forhold i besetningene som har betydning for dødeligheten vil til sammen kunne

gjøre det lettere å sette inn de best tilpassede, forebyggende tiltak. Tapsundersøkelser vil også gi forvaltningen kunnskap om reelle og sannsynlige tapsårsaker i et område, slik at usikkerheten ved erstatning av dyr omsøkt som rovvilt drept blir mindre. Videre kan tallene for «normaltap» fastsettes mer eksakt.

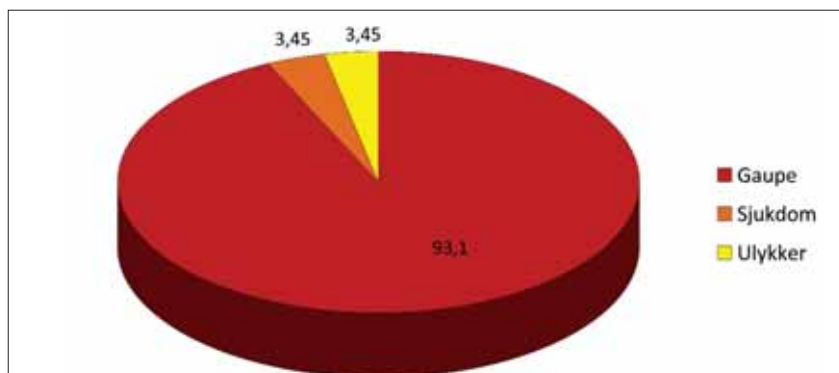

Fig. 1. Fordeling av dødsårsaker blant radiolam med kjent dødsårsak (N=29).

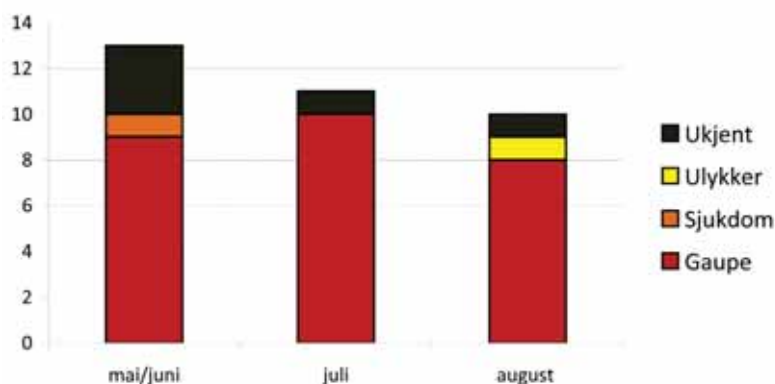

Fig. 2. Tapsårsaker for gjenfunne lam fordelt på beitemåned (N=34).

Oppfølging beitesesongen 2008

Tapsundersøkelsen gjentas nå i de samme besetninger denne beitesesongen. Selv om resultatene fra tapsundersøkelsen i 2007 var entydige, er det flere grunner til å gjenta studien. For det første kan variasjoner i rovvilttetthet mellom år gi store utslag på resultatene. For det andre har eieren av den mest skadeutsatte besetningen gått til innkjøp av vokterhund som tapsebyggende tiltak. Det blir svært interessant både å kunne dokumentere lammetapene og vokterhundens forebyggende effekt, samtidig som gaupas predasjonsaktivitet på sau indirekte vil bli overvåket.

Bioforsk ønsker å takke Rovvilt-nemnda i region 2, Fylkesmannen i Buskerud, Buskerud fylkeskommune, Buskerud landbrukselskap og stiftelsen Foss Gård for finansieringen av prosjektet.

Du kan lese mer om denne og andre tapsundersøkelser på www.viltskadesenter.no

Tekst og foto:
Inger Hansen, Bioforsk Nord Tjøtta